

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA NNE

015/2

ELIMU YA DINI YA KIISLAMU 2

(For Both School and Private Candidates)

Muda: Saa 3

MAJIBU

Mwaka: 2009

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B, C na D zenye jumla ya maswali kumi na mbili.
2. Jibu maswali manne, swali moja kutoka kila sehemu
3. Kila swali lina alama 25.

maktaba.tetea.org

1. Andika tafsiri ya suratu-Alam-Nashrah kisha eleza ujumbe wa sura hiyo.

Tafsiri ya Suratu-Alam-Nashrah ni kama ifuatavyo:

- Je! Hatukufariji kifua chako?
- Na tukakuondolea mzungo wako,
- Uliokuelemea mgongo wako?
- Na tukakutukuza jina lako?
- Basi kwa hakika, pamoja na uzito upo wepesi,
- Hakika pamoja na uzito upo wepesi.
- Basi utakapomaliza, jitahidi sana,
- Na kwa Mola wako rudi.

Ujumbe wa sura hii ni kama ifuatavyo:

i. Mwenyezi Mungu ni mfariji wa waja wake. Katika aya ya kwanza, Mwenyezi Mungu anamkumbusha Mtume Muhammad (s.a.w) kwamba amemfariji kutoka kwenye changamoto nyingi. Hii inawapa waumini matumaini ya kwamba Mungu yupo tayari kuwafariji wanapopitia changamoto za maisha.

ii. Kuondolewa kwa mizigo ya maisha. Mwenyezi Mungu anatoa faraja kwa waumini kwamba mizigo ya maisha yao inaweza kupunguzwa kwa rehema zake. Katika aya ya pili na ya tatu, anasisitiza jinsi alivyoondoa changamoto kubwa kutoka kwa Mtume.

iii. Ukuu wa jina la Mtume Muhammad (s.a.w). Mwenyezi Mungu anamtukuza Mtume kwa kueneza sifa zake njema na kumfanya awe mfano wa kuigwa na walimwengu. Hii inaonyesha jinsi Mwenyezi Mungu anavyomsaidia mja wake mtiifu.

iv. Kila ugumu una wepesi. Aya ya tano na ya sita zinatoa ujumbe wa matumaini kwa waumini kwamba kila changamoto au ugumu wa maisha hufuatiwa na wepesi. Hii inawasaidia waumini kuwa na subira na kumtumainia Mungu.

v. Wajibu wa kushukuru na kujitahidi. Mwenyezi Mungu anahimiza waumini kuendelea kujitahidi katika ibada na matendo mema baada ya kufanikisha malengo yao. Hii ni njia ya kumrudia Mungu kwa shukrani.

2. Hakika Sisi tumeiteremsha Qur'an kwa Kiarabu ili mpate kufahamu. (12:2). Oanisha ujumbe wa aya hii na mpango wa Allah (s.w) kuwa Mtume Muhammad (s.a.w) ni kwa ajili ya walimwengu wote.

Aya hii inasisitiza umuhimu wa Qur'an kuteremshwa kwa lugha ya Kiarabu ili iwe rahisi kueleweka na kufundishwa. Ujumbe wa aya hii na mpango wa Allah (s.w) unaendana kama ifuatavyo:

i. Qur'an ni mwongozo wa ulimwengu wote. Lugha ya Kiarabu, ikiwa rahisi na yenye maneno fasaha, inatoa mwongozo wa wazi unaoeleweka na walimwengu wote. Mpango wa Allah (s.w) ulikuwa ni kufanya Qur'an iwezekane kwa kila mtu kujifunza na kufuata.

ii. Uislamu ni dini ya kimataifa. Lugha ya Qur'an ni ya kipekee na imejengwa kwa namna ambayo hata wale ambao Kiarabu si lugha yao wanaweza kuielewa kwa msaada wa tafsiri sahihi, hivyo kufanikisha lengo la kueneza ujumbe wa Mtume Muhammad (s.a.w) kwa walimwengu wote.

iii. Kujiifunza kutoka kwa Waarabu. Uteremsho wa Qur'an kwa Kiarabu ulikuwa mwanzo wa kuwafundisha Waarabu kuwa msingi wa dini hii mpya, kisha kuipeleka kwa mataifa mengine.

iv. Ujumbe wa kiroho na kijamii. Qur'an inaleta ujumbe wa kiroho unaosaidia watu binafsi kujirekebisha na kijamii unaojenga mshikamano wa kijamii, ambao ni muhimu kwa ulimwengu mzima.

v. Mtume Muhammad (s.a.w) kama mfano wa kiulimwengu. Mpango wa Allah (s.w) ulikuwa ni kumtuma Mtume kwa walimwengu wote, na lugha ya Qur'an inasisitiza dhima hii kwa kuweza kueleweka na wote.

3. Eleza hoja tano (5) zilizomo ndani ya Qur'an kuthibitisha kuwa Qur'an ni Wahyi kutoka kwa Mwenyezi Mungu.

i. Muundo wa kipekee wa Qur'an. Qur'an inajulikana kwa muundo wake wa kipekee na fasaha isiyoweza kuigwa na binadamu yeyote. Hii ni dalili kuwa chanzo chake ni cha kiungu na si cha kibinadamu.

ii. Utangulizi wa mambo ya ghaibu. Qur'an inatoa taarifa za mambo yaliyofichika, kama vile ushindi wa Warumi dhidi ya Wafursi (Surah Ar-Rum 30:2-4), ambao ulithibitika baadaye kihistoria.

iii. Ushahidi wa kisayansi. Qur'an inazungumza kuhusu uumbaji wa mbingu, ardhi, na viumbe hai kwa njia ambayo inaendana na ugunduzi wa kisayansi wa sasa, jambo linalothibitisha kwamba ni wahyi wa Mwenyezi Mungu.

iv. Kudumu kwa Qur'an. Tangu ilipoteremshwa, Qur'an imehifadhiwa bila mabadiliko yoyote, jambo ambalo linaipa nafasi ya kuwa kitabu pekee cha kiroho kinachobaki kama ilivyoteremshwa.

v. Maadili na mafundisho ya kina. Qur'an inatoa mwongozo wa maisha kwa kila nyanja ya maisha ya binadamu, jambo ambalo linaonyesha ukamilifu wake kama wahyi wa Mwenyezi Mungu.

4. Eleza maana ya kumuamini Mtume Muhammad (s.a.w) katika mchakato wa maisha ya kila siku ya Muislamu.

Kumuamini Mtume Muhammad (s.a.w) ni kumkubali kuwa Mtume wa mwisho wa Mwenyezi Mungu na kufuata mafundisho yake katika kila kipengele cha maisha. Katika mchakato wa maisha ya kila siku ya Muislamu, maana ya kumuamini ni:

i. Kufuata Sunna zake. Waumini wanapaswa kufuata mfano wa maisha ya Mtume Muhammad (s.a.w), kama vile namna ya kuishi kwa uadilifu, uvumilivu, na upendo kwa watu wote.

ii. Kutenda ibada kama alivyoelekeza. Kumuamini Mtume kunamaanisha kutekeleza ibada zote, kama kuswali, kufunga, na kutoa zaka, kulingana na mafundisho yake.

iii. Kuiga tabia njema za Mtume. Mtume alifundisha tabia kama kusema kweli, kuwasaidia masikini, na kuwa na huruma kwa viumbe wote. Waumini wanapaswa kuzifuata tabia hizi.

iv. Kumpenda Mtume kuliko chochote. Kumuamini Mtume ni kumpenda na kumuenzi zaidi ya mali au watu wengine, kwa sababu yeye ni kiungo kati ya waumini na Mwenyezi Mungu.

v. Kuisambaza dini. Kumuamini Mtume pia kunamaanisha kueneza Uislamu kwa njia ya upole na hekima kama alivyoonyesha Mtume Muhammad (s.a.w).

5. Soma, na Mola wako ni Karimu sana. Ambaye amemfundisha (binaadamu elimu zote hizi) kwa wasita (msaada) wa kalamu; Amemfundisha mwanaadamu (chungu ya) mambo aliyokuwa hayajui. (96:3-5) Kwa kutoa mifano hai, bainisha mbinu tano (5) alizotumia Mwenyezi Mungu kuwasiliana na waja wake.

i. Wahyi kupitia Jibril. Mwenyezi Mungu alituma malaika Jibril kuwasilisha ujumbe kwa Mitume, mfano mkubwa ukiwa Qur'an kwa Mtume Muhammad (s.a.w).

ii. Vitabu vya kiungu. Mwenyezi Mungu aliteremsha vitabu kama Taurati kwa Musa, Zaburi kwa Daudi, Injili kwa Isa, na Qur'an kwa Muhammad (s.a.w) kuwaongoza waja wake.

iii. Ishara za maumbile. Mwenyezi Mungu ametoa alama katika maumbile kama vile mabadiliko ya usiku na mchana, mvua, na uumbaji wa viumbe hai ili kumkumbusha mwanadamu kuhusu uumbaji wake.

iv. Matukio ya kihistoria. Kupitia matukio kama mafuriko ya Nuhu na kushindwa kwa Firauni, Mwenyezi Mungu alionesha onyo na mwongozo kwa wanadamu.

v. Mitume wa kipekee. Mwenyezi Mungu alituma Mitume kama mfano hai wa namna ya kuishi kwa haki na kumtii Yeye, akitumia maisha yao kama ujumbe wa wazi kwa waja wake.

6. Toa maelezo mafupi juu ya aina kuu mbili za dini, kisha onyesha ni kwa nini mwanadamu hawezi kuishi bila dini.

Aina kuu mbili za dini ni:

i. Dini za kiungu. Hizi ni dini zinazotokana na wahyi wa Mwenyezi Mungu, kama Uislamu, Ukristo, na Uyahudi. Zinalenga kumfundisha mwanadamu njia ya kumrudia Muumba wake.

ii. Dini za kimila. Hizi ni dini zinazotokana na imani za jadi na mila za asili, kama dini za Kiafrika na dini za Kiasia, ambazo mara nyingi huzingatia maumbile na miungu mingi.

Mwanadamu hawezi kuishi bila dini kwa sababu:

- i. Dini hutoa mwongozo wa maadili. Mwanadamu anahitaji kanuni za kiroho na kijamii zinazomwezesha kuishi kwa usawa na amani na wanadamu wengine.
- ii. Hutuliza roho ya mwanadamu. Katika changamoto za maisha, dini hutoa faraja na tumaini kwa mwanadamu kupitia ibada na maombi.
- iii. Hutoa maana ya maisha. Dini inampa mwanadamu sababu ya kuishi kwa kuelewa lengo lake duniani na maisha ya baada ya kifo.
- iv. Huimarisha mshikamano wa kijamii. Dini huunganisha watu kwa imani na tamaduni zinazowajenga kwa pamoja kama jamii moja yenye mshikamano.
- v. Hutambulisha nafasi ya mwanadamu mbele ya Mungu. Kupitia dini, mwanadamu anatambua wajibu wake wa kumtii Mwenyezi Mungu na kuishi kwa maelekezo Yake.

7. Eleza jinsi Sunnah zinazoambatana na swaumu ya mwezi wa Ramadhani zinavyomsaidia mfungaji kufikia lengo la funga.

Sunnah ni vitendo vya Mtume Muhammad (s.a.w) ambavyo hufuatwa na waumini kama sehemu ya ufuasi wa dini. Katika mwezi wa Ramadhani, kuna Sunnah maalum ambazo husaidia mfungaji kufikia lengo la kiroho na kijamii la swaumu. Hizi ni:

- i. Kula daku. Daku ni mlo wa mapema kabla ya alfajiri unaomhimiza mfungaji kuwa tayari kimwili kwa kufunga. Hili husaidia kuongeza nguvu za mwili kwa muda wa mchana na kuwezesha utekelezaji wa ibada bila kikwazo cha njaa kali.
- ii. Kufuturu kwa haraka. Sunnah ya kufuturu mara tu jua linapozama husaidia mfungaji kuendeleza nidhamu ya ibada na kuelewa umuhimu wa kutii maagizo ya Mwenyezi Mungu. Pia, inamfundisha kuwa na subira huku akifurahia neema za Mungu.
- iii. Kusoma Qur'an. Katika mwezi wa Ramadhani, kusoma Qur'an ni Sunnah inayompa mfungaji nafasi ya kuimarisha maarifa ya kiroho na kushirikiana na neno la Mwenyezi Mungu. Hii huongeza imani na kumkumbusha lengo la maisha ya kiroho.
- iv. Kufanya dua. Sunnah ya kufanya dua katika mwezi wa Ramadhani, hasa wakati wa kufuturu, husaidia mfungaji kuimarisha uhusiano wake na Mwenyezi Mungu. Dua hutoa nafasi ya kutubu dhambi na kuomba rehema na mwongozo.

v. Kulala kidogo usiku (Qiyamul-Layl). Sunnah ya kusimama kwa ibada usiku, kama vile kuswali Tahajjud, husaidia mfungaji kufikia lengo la kuwa mcha Mungu zaidi. Hii inamfundisha kumtanguliza Mwenyezi Mungu hata katika muda wa kupumzika.

8. Toa maelezo mafupi juu ya aina za talaka zifuatazo:

- (a) Talaka rejea
- (b) Talaka tatu
- (c) Talaka ya 'ilaa
- (d) Talaka ya khul
- (e) Talaka ya zihaar

Talaka ni kitendo cha kuvunja ndoa kinachotolewa kwa misingi ya sheria za Kiislamu. Aina za talaka zinaelezwa kama ifuatavyo:

(a) Talaka rejea

Hii ni aina ya talaka ambayo mume anaweza kumrejesha mke wake wakati wa eda bila kufunga ndoa mpya. Inatolewa mara moja au mara mbili, na ikiwa muda wa eda unaisha, ndoa inaweza kuanzishwa tena kwa maridhiano.

(b) Talaka tatu

Talaka tatu ni talaka ya mwisho ambapo mume hawezi kumrejesha mke wake baada ya kutoa talaka ya tatu. Mke huyo anapaswa kuolewa na mtu mwingine, na ikiwa ndoa hiyo ya pili inavunjika, wanaweza kufunga ndoa tena.

(c) Talaka ya 'ilaa

Hii hutokea pale ambapo mume anaapa kutoshirikiana kimwili na mke wake kwa muda wa miezi minne au zaidi. Baada ya muda huo, ikiwa mume hatarudi kwake, ndoa itavunjika kwa talaka.

(d) Talaka ya khul

Hii ni aina ya talaka ambapo mke anaomba talaka kutoka kwa mume wake kwa sababu fulani. Mara nyingi mke anapaswa kurudisha mahari au kitu kingine alichopewa kama sehemu ya makubaliano ya kuvunja ndoa.

(e) Talaka ya zihaar

Talaka ya zihaar hutokea pale ambapo mume anamfananisha mke wake na mtu ambaye haruhusiwi kufunga naye ndoa, kama vile mama yake. Hii ni talaka inayolaaniwa katika Uislamu, na mume anapaswa kutubu na kulipa fidia kabla ya kuendelea na ndoa.

9. Toa hoja nne (4) kuonesha hekima ya Mwenyezi Mungu kutoa ruhusa ya kuoa wake hadi wanne.

Sheria ya Uislamu inaruhusu wanaume kuoa wake wanne kwa masharti ya haki na usawa kati yao. Hekima ya ruhusa hii ni:

i. Kuimarisha uadilifu. Mwenyezi Mungu ameruhusu ndoa nyingi kwa masharti kwamba mume awe na uwezo wa kuwahudumia wake wake kwa usawa katika mahitaji ya kifamilia, mali, na mapenzi.

ii. Kuepuka uzinifu. Ndoa nyingi hutoa nafasi ya kufanikisha mahitaji ya kijamii na kijinsia kwa njia halali, na hivyo kusaidia kupunguza uzinifu ambao ni dhambi kubwa katika Uislamu.

iii. Kulinda heshima ya wanawake. Katika jamii ambapo idadi ya wanawake ni kubwa kuliko wanaume, ndoa nyingi husaidia kuwapatia wanawake nafasi ya kuheshimiwa na kupewa hifadhi kupitia ndoa.

iv. Kuwahudumia wajane na wasiojiweza. Ruhusa ya kuoa wake wengi inasaidia kuwalinda wanawake ambao wapo hatarini, kama wajane na yatima, kwa kuwapatia msaada wa kifamilia na kijamii.

10. Ni kwanini Bani Israil walighadhabikiwa na Mwenyezi Mungu?

Bani Israil walighadhabikiwa na Mwenyezi Mungu kwa sababu zifuatazo:

i. Kukataa kumtii Mwenyezi Mungu. Walionyesha uasi kwa kukataa kufuata maagizo ya Mitume wake, kama Nabii Musa, na walishindwa kutekeleza sheria za dini.

ii. Kuabudu sanamu. Walijenga na kuabudu ndama wa dhahabu walipokuwa jangwani, jambo ambalo lilikuwa kinyume na mafundisho ya tauhidi.

iii. Kutenda dhambi kubwa. Walijishughulisha na dhambi mbalimbali, ikiwemo ulaghai, udhalimu, na kumwaga damu bila haki.

iv. Kupindisha Taurati. Waliingiza mabadiliko ya uwongo katika Taurati ili kufanikisha maslahi yao binafsi, na hivyo kupoteza ujumbe halisi wa Mwenyezi Mungu.

v. Kumkufuru Nabii Musa. Wakati wa uongozi wake, walimkufuru Nabii Musa na kumdhihaki, jambo lililoonyesha kukosa heshima kwa mwongozo wa kiroho.

11. Eleza chokochoko tano (5) za Mayahudi dhidi ya Dola ya Kiislamu Madinah.

i. Kughushi mikataba. Mayahudi walivunja mikataba ya amani waliyokuwa wameweka na Mtume Muhammad (s.a.w) kwa kufanya njama dhidi ya Waislamu.

ii. Kutoa msaada kwa maadui. Walishirikiana na washirikina na maadui wa Kiislamu, kama vile Vita vya Handaki, kwa kutoa msaada wa kijeshi.

iii. Kufanya njama za kumuua Mtume. Walipanga njama mbalimbali za kumuua Mtume Muhammad (s.a.w) kwa siri.

iv. Kubeza Qur'an. Walibeza ujumbe wa Qur'an kwa kueneza uongo kwamba si wahyi kutoka kwa Mwenyezi Mungu.

v. Kuvunja mshikamano wa kijamii. Walitumia fitna na hila za kuzua migogoro kati ya makabila ya Ansari na Muhajirina ili kuvuruga mshikamano wa Kiislamu.

12. Wanataka kuzima Nuru ya Mwenyezi Mungu (ya Uislamu) kwa vinywa vyao; na Mwenyezi Mungu atakamilisha Nuru Yake ijapokuwa makafiri watachukia (61:8). Chambua mbinu tano (5) walizotumia makafiri kutaka kuzima nuru ya Uislamu katika kipindi cha Mtume akiwa Makka.

i. Kudhihaki Uislamu. Makafiri walimtania Mtume Muhammad (s.a.w) na wafuasi wake ili kuwakatisha tamaa na kuondoa hamasa ya kufuata Uislamu.

ii. Kutoa vitisho. Walitumia vitisho dhidi ya Waislamu, wakiwazuia kwa nguvu kueneza dini na kushiriki ibada za Kiislamu.

iii. Kunyanyasa Waislamu. Walitekeleza mateso ya kimwili na kisaikolojia kwa Waislamu, hasa wale waliokuwa wanyonge kama Bilal bin Rabah na Yasir.

iv. Kuweka vikwazo vya kiuchumi. Makafiri walipanga kuzuia biashara na mahusiano ya kijamii na Waislamu ili kuwalazimisha waache dini yao.

v. Kusambaza uongo. Walieneza uongo dhidi ya Mtume Muhammad (s.a.w), wakimuita mchawi na mwendawazimu ili kudhoofisha sifa yake mbele ya watu.